

Struktur og konstituens i forskellige grammatiske tilgange

Sten Vikner & Ken Ramshøj Christensen

Abstract

We will show how to use ‘our own’ open source programme *SVG Syntax Tree Generator* to generate structures like (1b) below (<https://tildeweb.au.dk/au132769/syntaxtree/>).

Then we will show a way of arguing in favour of (or against) the existence of units/constituents in syntactic analysis, using constituency tests as found across various approaches, e.g. substitution or movement, cf. e.g. Diderichsen (1946: 163), Hansen & Heltoft (2011: 95–101), Vikner & Jørgensen (2017: 149–153).

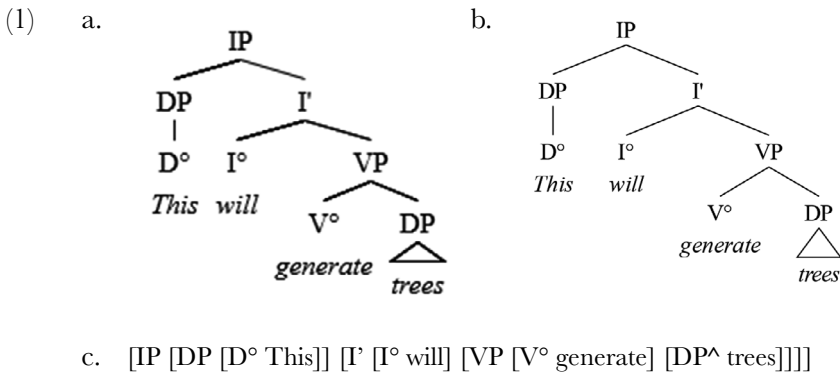
In the course of this discussion, we will address certain weaknesses in the analyses of Diderichsen (1946) and of Hansen & Heltoft (2011), and we will sketch how such problems are avoided in our own generative analysis. We will also argue that if a string of words can be moved or substituted, then it has to be taken to be a constituent in the syntactic analysis. In other words, we strongly advocate that positive evidence from constituency tests should be taken seriously.

Nøgleord

struktur, konstituent, konstituentest, verbalfrase (VP), verbalhypotagme, verbalhelhed, træstruktur, generativ tilgang, sætningsskema, pseudoklønning, substitution, flytning

1. *SVG Syntax Tree Generator*

I denne artikel¹ vil vi diskutere og sammenholde forskellige grammatiske tilgange til sætningers interne struktur. I den forbindelse vil vi påpege nogle aspekter af analyserne i Diderichsen (1946) og i Hansen & Heltoft (2011) som vi finder problematiske, og vi vil opridsse hvordan disse problemer kan undgås ved at antage en generativ analyse. Men først vil vi i dette afsnit helt kort introducere det program som vi har brugt til at tegne træstrukturene i denne artikel.

*Syntax Tree Generator*² er et open source-program fra 2011, lavet af Miles Shang, og det kan generere syntaktiske træstrukturen i form af **png**-filer, der dog desværre let bliver pixeleret, se (1a).

Vi har modificeret dette program til et ”nyt” open source-program *SVG Syntax Tree Generator*³, der genererer syntaktiske træstrukturen i form af **svg**-filer. Med andre ord anvender programmet nu vektorgrafik, og derfor bliver resultatet ikke pixeleret, se (1b).

1 Tak til Patrick Clicqué-Göbel, Lars Heltoft, Eva Skafte Jensen, Henrik Jørgensen, Sune Sonderberg Mortensen, Lennart Westergaard, Carl Vikner og en anonym fagfællebedømmer, til publikum ved Grammatiknetværkets konference i oktober 2023 og ikke mindst til de studerende i vores kurser om syntaks. Forskningen bag denne artikel var en del af et forskningsprojekt ved Aarhus Universitet, finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation: *Ligheder og forskelle mellem sætninger og nominalgrupper - sammenlignende syntaks på tværs af teoretiske tilgange*.

2 Programmet *Syntax Tree Generator* findes på <http://mshang.ca/syntaxtree/>.

3 Programmet *SVG Syntax Tree Generator* findes på Sten Vikners website, <https://tildeweb.au.dk/au132769/syntaxtree/>, på Ken Ramshøj Christensens website, <https://tildeweb.au.dk/au572/syntaxtree/>, og også på <https://syntaxtree.abitcreative.co/>.

Begge programmer skal have input i form af en struktur med firkantede parenteser, som i (1c).

Vi anvender selv programmet i vores undervisning i engelsk grammatik, også fordi der er en pædagogisk pointe i at de studerende får fornemmelse for forbindelsen mellem på den ene side en notation med firkantede parenteser og på den anden side den tilsvarende træstruktur.

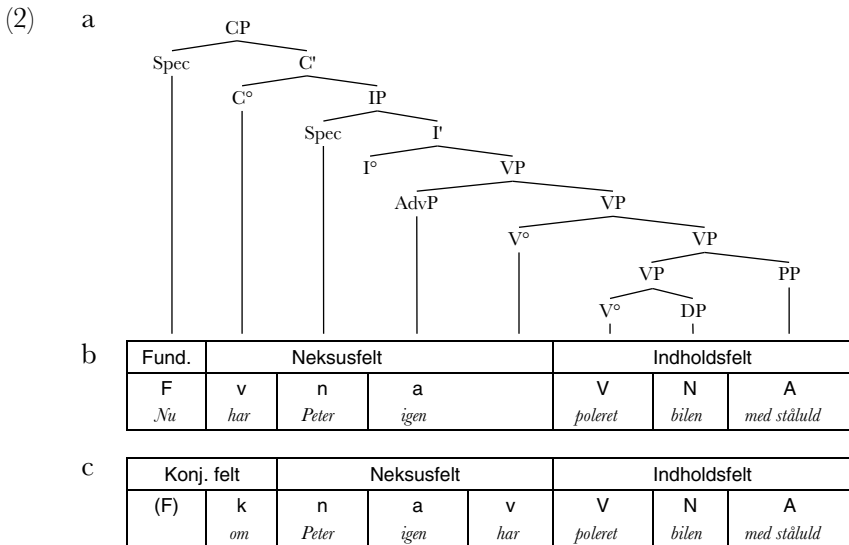
Sammenlignet med at tegne træer i *Word* er *SVG Syntax Tree Generator* en del hurtigere, og så er der indbygget symmetri. Til gengæld er der elementer man desværre ikke kan styre på samme måde som i *Word*, fx formatering af enkelte ord i træet: understregning, fed skrift, særlige farver, eller en særlig font, som i (3b) nedenfor.

I appendix til artiklen har vi angivet input til træerne i (16)-(22).

2. Struktur og konstituens

2.1 Træanalyser vs. feltanalyser

I denne artikel vil vi som nævnt diskutere og sammenholde forskellige grammatiske tilgange til sætningers interne struktur.

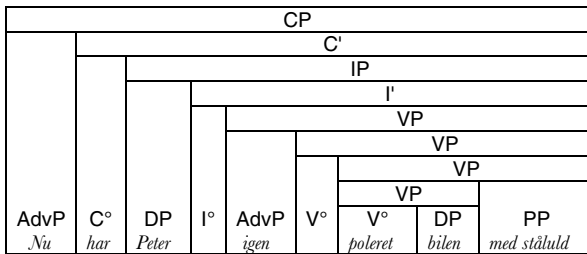

Diagrammerne i (2a-c) med både en generativ træanalyse og Diderichsens feltanalyse (1946: 186) har vi ofte brugt til at vise hvor mange paralleller der er mellem de to tilgange og dermed også hvordan indsigt fra den ene tilgang kan overføres til og anvendes i den anden (fx Bjerre & al. 2008:

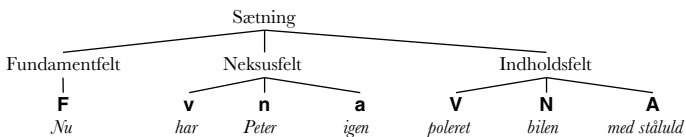
146; Nyvad 2014: 122, Vikner 1999: 86, Vikner 2015: 430, Vikner 2019: 178-179, Vikner & Jørgensen 2017: 139, se også Christensen 2005: 52).

I denne forbindelse anfører vi altid at der er mange vigtige forskelle mellem den generative analyse i (2a) og en Diderichsen-analyse som i (2b,c), jf. resten af denne artikel, men vi understreger at det kun er en notationsforskel, ikke en vigtig forskel, om en given analyse illustreres i en træstruktur eller i en feltstruktur (fx Vikner 2015: 431). Man kan omskrive den generative træstruktur i (2a) som feltstrukturen i (3a) uden noget tab af information. Det samme gælder omskrivningen af Diderichsen-feltstrukturerne i (2b,c) som træstrukturere i (3b,c) (som også foreslået så tidligt som i Brandt 1974: 73). Med andre ord er (2a) og (3a) notationelle varianter af hinanden, ligesom (2b) og (3b) er notationelle varianter af hinanden, og (2c) og (3c) er notationelle varianter af hinanden.⁴

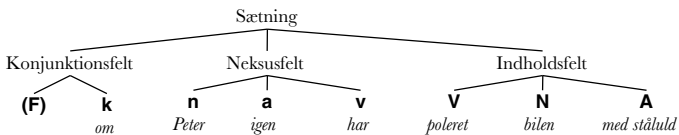
(3) a.

b.

c.

4 Selvom vi således mener at en træstruktur og en feltstruktur kan være notationelle varianter af hinanden, har der på intet tidspunkt været tale om at se Diderichsen-analysen som en notationel variant af vores generative analyse, eller vice versa – i modsætning til hvad Heltoft (2016: 72) lidt misvisende siger med henvisning til Vikner (2015: 430). De to tilgange har nemlig forskellige forudsigelser uafhængigt af valget af notation.

Forskellen i notation mellem en træstruktur og en feltstruktur er således ikke en vigtig forskel mellem den generative analyse i (2a) og en Diderichsen-analyse som i (2b,c) (eller en analyse efter Hansen & Heltoft (2011), som i (16c) nedenfor).

De vigtige forskelle mellem de to typer analyser skal derimod opregnes separat, og de består bl.a. af

- distinktionen mellem pladser og felter hos Diderichsen (1946), og hvad deraf følger,
- distinktionen mellem kerner og fraser i vores generative struktur, og hvad deraf følger,
- begrænsningen til binær forgrening i vores generative struktur vs. ingen tilsvarende begrænsning hos Diderichsen (1946) og Hansen & Heltoft (2011),
- og ikke mindst selve de konstituentter som sætningen deles op i i de forskellige analyser.

2.2 *Konstituentter i sætningsstrukturanalyserne*

Vi vil derfor nu fokusere på den detaljerede konstituentstruktur som er illustreret i (2) og (3), især hvad angår verbalhelheder/-hypotagmer. Vores diskussion er baseret på de elleve forsøg på pseudoklønninger i (5a-k), som igen har udgangspunkt i basissætningerne i (4a,b). Med udtrykket 'basissætning' mener vi at hvis pseudoklønningerne i (5a-k) ikke havde fundet sted, ville de transitive eksempler (5a,b,d,e,g,i,k) have været identiske med (4a) og de intransitive (5c,f,h,j) med (4b). Med andre ord kan de pseudokløvede sætninger ses som mere komplekse versioner af basissætningerne.

- (4) a. ... idet jeg altid gerne har villet kunne fejre min fødselsdag i fuld offentlighed.
 b. ... idet jeg altid gerne har villet kunne feste i fuld offentlighed.
- (5) a. Det jeg altid gerne har villet kunne fejre ___ i fuld offentlighed, er **min fødselsdag**.
 b. *Det jeg altid gerne har villet kunne fejre min ___ fuld offentlighed, er **fødselsdag i**.
 c. Det jeg altid gerne har villet kunne ___ i fuld offentlighed, er **at feste**.

- d. Det jeg altid gerne har villet kunne ____ i fuld offentlighed, er **at fejre min fødselsdag.**
- e. *Det jeg altid gerne har villet kunne ____ min fødselsdag i fuld offentlighed, er **at fejre.**
- f. Det jeg altid gerne har villet kunne ____, er **at feste i fuld offentlighed.**
- g. Det jeg altid gerne har villet kunne ____, er **at fejre min fødselsdag i fuld offentlighed.**
- h. Det jeg altid gerne har villet ____, er **at kunne feste i fuld offentlighed.**
- i. Det jeg altid gerne har villet ____, er **at kunne fejre min fødselsdag i fuld offentlighed.**
- j. *Det jeg altid gerne har villet ____ i fuld offentlighed, er **at kunne feste.**
- k. *Det jeg altid gerne har villet ____ i fuld offentlighed, er **at kunne fejre min fødselsdag.**

Anvendelsen af en anden konstituentstest, nemlig flytning til fundamentfeltet, ville have givet et parallelt resultat.

Argumentation bag sådanne konstituentstests er at hvis to eller flere ord enten sammen kan flyttes til et andet sted i sætningen eller sammen kan substitueres med ét element, så er det fordi disse to eller flere ord tilsammen udgør en enhed, altså en konstituent. Til gengæld kan man ikke konkludere noget om to eller flere ords konstituentstatus hvis disse ord hverken kan flyttes sammen til et andet sted i sætningen eller sammen kan substitueres med ét element. Dette kunne nemlig skyldes at disse ord ikke udgør en konstituent, men det kunne muligvis også have andre grunde.

Derudover vil vi også straks indrømme at man i vores sætningsstrukturanalyse kan blive nødt til at antage eksistensen af en konstituent som ikke kan flyttes eller substitueres, selvom antagelsen af en sådan konstituent naturligtvis så er mindre overbevisende end hvis den kunne flyttes eller substitueres. Et eksempel på dette er at vi mener at (4a) indeholder mindst tre forskellige VPer, nemlig ikke bare *fejre min fødselsdag i fuld offentlighed*, hvilket understøttes af (5g), og *kunne fejre min fødselsdag i fuld offentlighed*, hvilket understøttes af (5i), men også *villet kunne fejre min fødselsdag i fuld offentlighed*, selvom det er meget svært at finde understøttelse i form af konstituentstests for denne sidste VP.

Et andet eksempel på elementer som er konstituent i sætningen men

som kun sjældent vil kunne bestå en konstituenttest, er de enkelte ord. Vi må anerkende at sætninger i sidste ende er bygget op af enkelte ord, og dermed slipper vi ikke uden om at anerkende at disse enkeltord også er konstituentter.

Vi er bevidste om at vi nedenfor i diskussionerne af eksemplerne i (5) gør det som Heltoft (2016: 74) kritisk beskriver på følgende måde:

- (6) Som nævnt i indledningen opfatter den generative grammatik Diderichsens felter og pladser som ækvivalente med konstituentstrukturer og konstituentter.

(Heltoft 2016: 74)

Dette anser vi imidlertid ikke for at være et problem. Når sætningsskemaerne hos Diderichsen (1946) indeholder felter og pladser, se (2b,c), så mener vi at disse felter og pladser klart er bestanddele af og dermed konstituentter i Diderichsens sætningsanalyse. Se fx definitionen af *konstituent* i *Nudansk Ordbog* (Becker-Christensen & Petersen 2010) som *et element i en sammensat helhed = bestanddel, led⁵*. Med andre ord, når sætningsskemaet er bygget op af felter og pladser, så må vi kunne sige at felter og pladser udgør byggesten i sætningens struktur.

Hertil kommer at både Diderichsen (1946) og Hansen & Heltoft (2011) ofte nævner *verbalhelheder/verbalhypotagmer*, og flytninger og substitutioner af disse. (7)-(12) nedenfor dokumenterer at verbalhelheder (som vi ville betegne som VP'er) omtales både ofte og udførligt i Hansen & Heltoft (2011), og vi anerkender hermed at Hansen & Heltoft (2011) er opmærksomme på relevansen og værdien af de citerede data og de anvendte konstituentstests.

Ikke desto mindre leder man forgæves efter sådanne konstituentter, dvs. verbalhelheder, i de konkrete analyser der angives i Diderichsen (1946) eller i Hansen & Heltoft (2011), idet de hverken findes i sætningsskemaerne (som (2b,c) ovenfor eller (16b,c) etc. nedenfor) eller i de alternative 'indholdsledsnotationsstrukturer' (se fx Hansen & Heltoft 2011: 911 øverst).

---

5 Vi er enige i *Nudansk Ordbog*'s (Becker-Christensen & Petersen 2010) antagelse af at *konstituent*-begrebet er det samme inden for og uden for sprogvidenskaben. Ordbogen har nemlig kun én definition af begrebet *konstituent*, og der anføres to eksempler på denne ene definition, hvoraf det ene er fra sprogvidenskaben og det andet ikke er: I. *sætningens konstituentter*; II. *Hidtil har vi antaget at maksimering er den vigtigste konstituent i rationalitetsbegrebet*.

- (7) ... et **Hypotagme med verbal Kerne** (*mødte en Mand i Gaar*) har en helt anden Bygning end et Hypotagme med et Genstandsord som **Kerne** (*en gammel Mand*) ...

(Diderichsen 1946: 141)

- (8) Infinitivet med dets Bestemmelser udgør et Hypotagme, der samlet kan staa som Fundament:
Sende Børnene hjem turde han ikke ...

(Diderichsen 1946: 166)

- (9) Et **VERBALHYPOTAGME** er et hypotagme med et verbum som kerne.
(Hansen & Heltoft 2011: 277)

- (10) VP = verb phrase, engelsk for **verbalhelhed**.
(Hansen & Heltoft 2011: 374)

- (11) Det udtryk der svarer til tema og rema er opdelingen af sætningen i subjekt og **verbalhelhed**, og argumentet for denne opdeling er at verbalhelheden behandles som en syntaktisk-topologisk enhed. [...]:

spille spar fem ud kan du altså ikke
*spille kan du altså ikke spar fem ud
hente os en kasse øl gad han da godt
*hente gad han da godt os en kasse øl

(Hansen & Heltoft 2011: 1198)

- (12) Der sker altså en semantisk henvisning til verbalhelhedens indhold (til dens remadel [...]), og rettere: til det forhold som denne betegner. Den er obligatorisk når det gælder valensled:

Sara maledede døren. *Det gjorde jeg vinduet.
Lise opførte sig skrækeligt. *Det gjorde Jens eksemplarisk.
Hun rejser til Odense. *Det gør jeg hjem.

Derimod kan frie led udskiftes i anaforsætningen:

Ida slår græs i denne uge. Det gjorde jeg i sidste uge.
Han renser pladen med terpentin. Jeg gør det med cellulosefortynder.
Vi står som regel på ski i Norge, men vi har en gang gjort det i Østrig

(Hansen & Heltoft 2011: 1766)

Som allerede sagt finder vi det problematisk at de verbalhelheder som omtales og påvises i (7)-(12), ikke genfindes i de konkrete analyser i Diderichsen (1946) og Hansen & Heltoft (2011). Vi finder det derudover også uheldigt at de verbalhelheder som omtales og påvises i (7)-(12), er i konflikt med de konstituent/bestanddele som findes i de konkrete analyser (fx feltet **V**). Vi mener nemlig at sådanne konflikter absolut bør undgås, dvs. at hvis man kan flytte eller substituere en streng af ord, så bør denne streng af ord også udgøre en konstituent i sætningsstrukturanalysen.

Et konkret eksempel på en sådan konflikt er at den verbalhelhed som kan pseudoklives i (5d), *fejre min fødselsdag*, går på tværs af grænsen mellem feltet **V** og objektsfeltet i de konkrete analyser i Diderichsen (1946) og Hansen & Heltoft (2011) (dette ses også i diskussionen af (19) nedenfor). Konflikten er altså mellem på den ene side den verbalhelhed som består af *fejre min fødselsdag* (som understøttes af konstituentests) og på den anden side feltet **V** i sætningsskemaet, der består af *har villet kunne fejre*. Hvis svaret på denne sidste type indvending er at der ikke er nogen grund til at forvente overensstemmelse mellem konstituent som verbalhelheder på den ene side og så sætningsskemaerne på den anden side, så er spørgsmålet hvad der så kan anerkendes som evidens for eller imod pladser og felter i sætningsskemaerne i Diderichsen (1946) og Hansen & Heltoft (2011). Som eksempel på en sådan evidens i forbindelse med en verbalhelhed kan anføres at en streng af ord kun kan udgøre en verbalhelhed hvis den er kompatibel med de forskellige flytnings- og substitutionstests, jf. hvorledes Diderichsen's (1946: 166) eksempel i (8) ovenfor understøtter antagelsen af verbalhelheden *sende børnene hjem*. Hertil kommer at hvis sætningsstrukturanalyserne ikke direkte siger noget om konstituent som verbalhelhederne, er det ikke klart for os hvordan man så kan redegøre for data som i (4)/(5), hvilket vi vil uddybe i afsnit 3 nedenfor.

Et sidste og måske mindre punkt er at vi mener at kunne vise at der er brug for at kunne have en verbalhelhed/VP inden i en anden verbalhelhed/VP inden for en og samme sætning, hvilket vi kommer tilbage til i (18)-(22) nedenfor. Så vidt vi kan se, er dette hverken en mulighed hos Diderichsen (1946) eller hos Hansen & Heltoft (2011), idet der her højst kan være én verbalhelhed i hver sætning (uanset antallet af verber):

- (13) Dansk sætningsstruktur er således opbygget at der altid skal være et subjekt som en **verbalhelhed** udsiges om. Dette afspejler blandt

andet en semantisk opbygning af sætningen i et emne (subjektet) som der siges noget om i verbalhelheden, den grammatikaliserede kommentar. Subjektet som grammatikaliseret emne kaldes TEMA, verbalhelheden som grammatikaliseret kommentar kaldes REMA.

(Hansen & Heltoft 2011: 73)

Dette står således i modsætning ikke alene til vores generative analyse, men også til fx den norske og den svenske referencegrammatik, som begge godt kan have en verbalhelhed/VP inden i en anden verbalhelhed/VP inden for en og samme sætning:

- (14) Verbet utgjør kjernen i **verbfrasen**. Verbfrasen kan bestå av det tempusbøyde verbet alene (*gutten spiller, jenta spilte*), eller av det tempusbøyde verbet pluss utfyllinger av forskjellige slag (*gutten spiller fotball, jenta spilte vakkert*).

Det tempusbøyde verbet kan også ta en ny verbfrase som utfylling (*gutten har spilt fotball, jenta hadde spilt ferdig*) og vi sier da at de to verbformene (*har + spilt, hadde + spilt*) danner et sammensatt verbal.

(Faarlund, Lie & Vannebo 1997: 465)

- (15) **Verbfrasen** har ett verb som huvudord. Den kan utgöras av ett huvudord ensamt, men den kan också innehålla olika bestämmningar: objekt (av olika slag), egentliga subjekt, predikativ (av olika slag) och adverbial (av olika slag). [...]

Om huvudordet är en infinit verbform fungerar verbfrasen vanligen nominalt. Med en supinumform som huvudord fungerar den som objekt till *ha*. [...]

Jag hade *tecknat av två kvinnor som stod modell*. (S)

(Teleman, Hellberg & Andersson 1999: 253–254)

Vores evidens for den samme antagelse som i (14)/(15), altså at man kan have en VP inden i en anden VP, er at man på dansk kan sige fx både (5g), som understøtter antagelsen af VP'en *fejre min fødselsdag i fuld offentlighed*, og (5i), som understøtter antagelsen af VP'en *kunne fejre min fødselsdag i fuld offentlighed*.

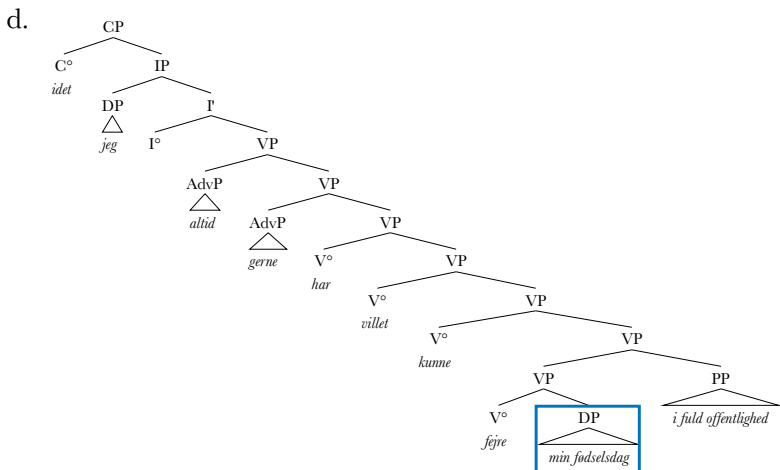
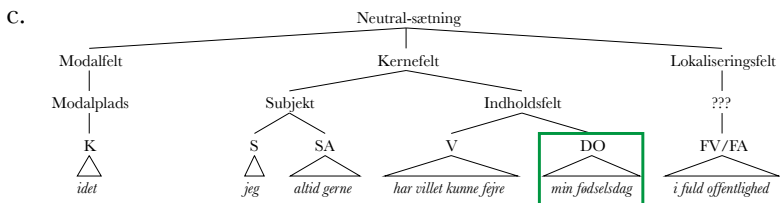
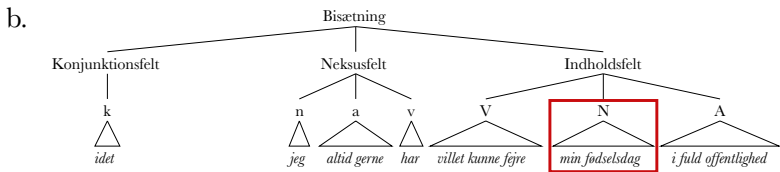
I det følgende afsnit, afsnit 3, vil vi prøve at analysere og illustrere hele denne problematik i detaljer ved hjælp af data i (5) illustreret i strukturanalyser (tegnet i *SVG Syntax Tree Generator*).

3. Detaljerede analyser af pseudoklønningerne i (5)

3.1 Den pseudokløvede konstituent indeholder ingen verber

I (16) nedenfor viser vi tre analyser af den samme pseudoklønning, (16a), af basissætningen i (4a).

(16) a. Det jeg altid gerne har villet kunne fejre ___ i fuld offentlighed, er **min fødselsdag**.

(16b) er en funktionel analyse efter Diderichsen (1946), (16c) er et forsøg på en funktionel analyse efter Hansen & Heltoft (2011), og (16d) er en ge-

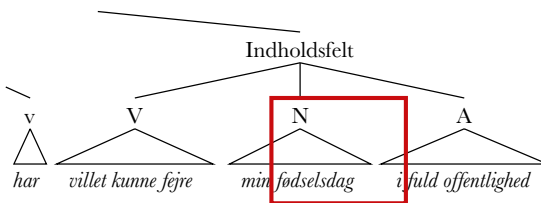
nerativ analyse efter Bjerre & al. (2008), Vikner (2015), Vikner & Jørgensen (2017), m.fl. (16b,c,d) er med andre ord tre forskellige analyser af den basissætning (4a) som vi netop prøver at udforske nærmere ved hjælp af pseudokløvningen i (5a) = (16a). De tre farvede kasser illustrerer hvilken del af basissætningen der har undergået pseudokløvning.

Min fødselsdag udgør **N** i (16b), **DO** i (16c) og objekts-DP'en i (16d). Således er der ingen af de tre analyser der ville forvente nogen problemer i (16a), som jo også er fuldt acceptabel.

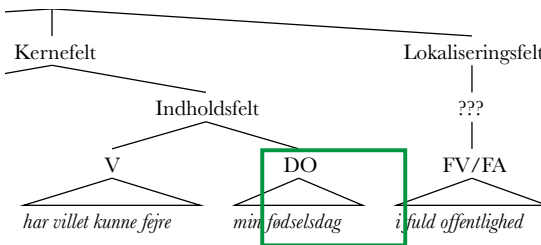
Lad os nu gå videre til noget som alle analyser ligeledes er enige om, nemlig at det ikke er muligt at pseudokløve kun en del af objektet sammen med kun en del af den følgende PP⁶.

- (17) a. * Det jeg altid gerne har villet kunne fejre min ___ fuld offentlighed, er **fødselsdag i**.

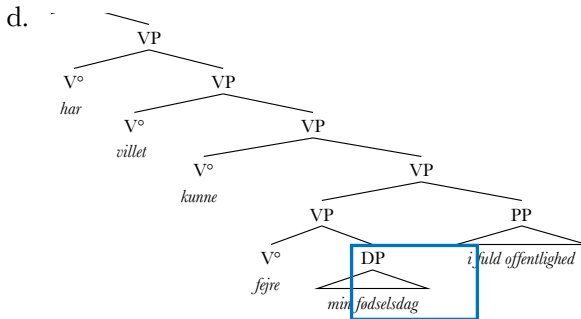
b.

c.

6 Bemærk at hvor (16) indeholder tre strukturanalyser for hele sætningen, så indeholder (17) og også (19), (20), (22) nedenfor af pladshensyn kun et udsnit af de samme strukturanalyser (lige som (21) nedenfor kun indeholder et udsnit af strukturanalyserne for den sætning som analyseres i sin helhed i (18)).

Fødselsdag i udgør ikke en konstituent men derimod dele af to forskellige konstituenters i alle tre analyser (17b,c,d), og derfor forventer alle tre analyser at der vil være problemer i (17a) = (5b), som jo også er helt uacceptabel. Bemærk derudover at en eventuel konstituent [*fødselsdag i*] også ville være i konflikt med analysen i (16) ovenfor, idet *fødselsdag* ikke samtidig kan være en del af konstituenten [*min fødselsdag*] og en del af konstituenten [*fødselsdag i*].

I næste afsnit går vi videre til at se på pseudoklønninger der også omfatter hovedverbet.

3.2 Den pseudokløvede konstituent indeholder et verbum: hovedverbet

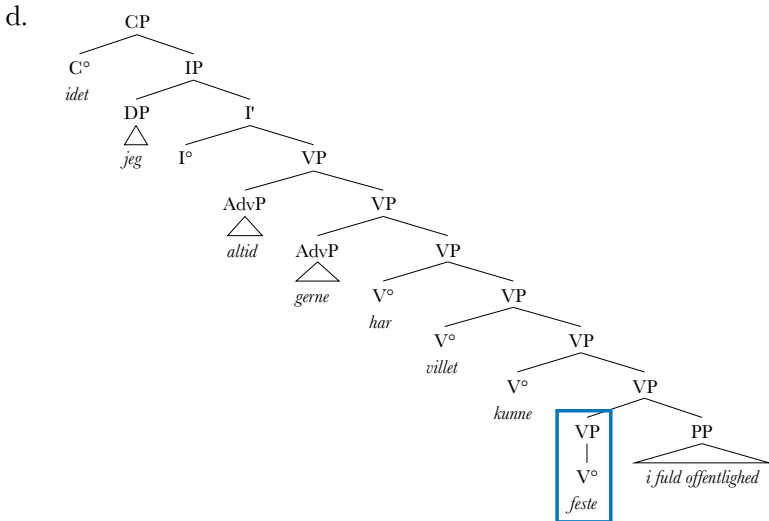
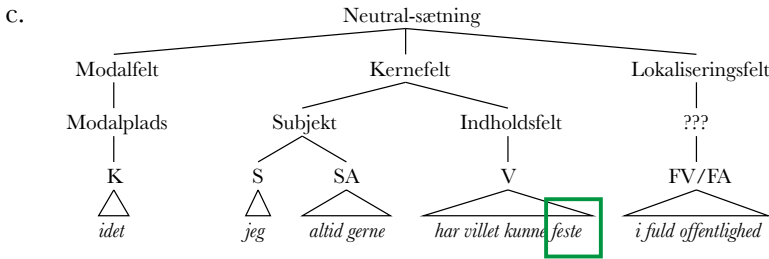
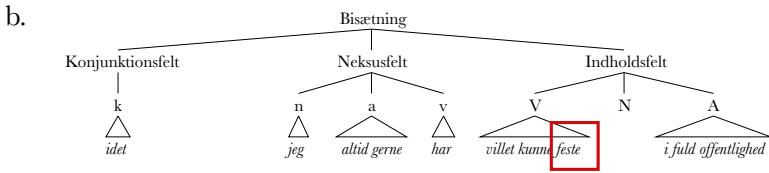
I (18) nedenfor har vi igen analyseret den samme basissætning, (4a), med de tre forskellige analysetilgange, ligesom i (16) ovenfor, denne gang dog med den ændring at det der pseudokløves, indeholder et verbum.

I (18b,c) udgør *at feste* ikke nogen selvstændig konstituent: I (18b) udgør *at feste* kun en del af **V** (som også omfatter *villet kunne*). I (18c) udgør *at feste* også kun en del af **V** (som også omfatter *har villet kunne*).

I (18d) udgør *at feste* derimod både en VP og et V° (hvilket betyder at der i (18d) er en VP som ikke omfatter *i fuld offentlighed*). VP er vigtig her fordi pseudoklønning (ligesom de fleste andre konstituentests) kun er mulig for fraser/XP'er (såsom VP), og ikke for kerner/X° (såsom V°).

Således er det kun (18d) der ikke forventer nogen problemer i den acceptable (18a) = (5c).

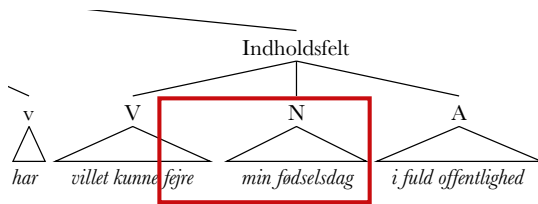
(18) a. Det jeg altid gerne har villet kunne ___ i fuld offentlighed, er **at feste**.

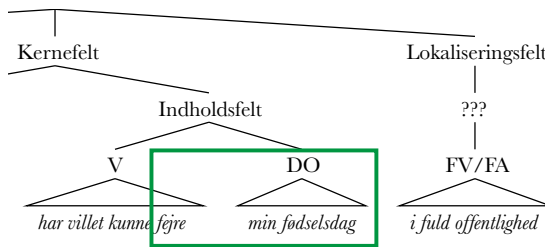
Lad os nu se hvad der sker hvis pseudokløvningen anvendes på et transitivt hovedverbum og dets objekt. Som det fremgår, er det kun i den generative analyse, (19d), at verbet danner en konstituent sammen med dets objekt.

(19) a. Det jeg altid gerne har villet kunne ___ i fuld offentlighed, er **at fejre min fødselsdag**.

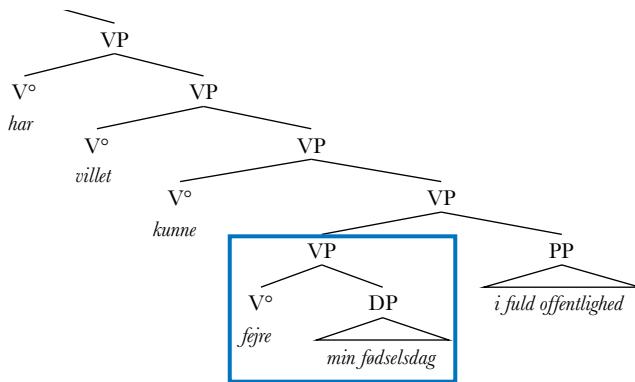
b.

c.

d.

I (19b,c) udgør *at fejre min fødselsdag* ikke nogen selvstændig konstituent: I (19b) udgør *at fejre min fødselsdag* en del af **V** (som også omfatter *villet kunne*) **samt** **N**. I (19c) udgør *at fejre min fødselsdag* ligeledes en del af **V** (som også omfatter *har villet kunne*) **samt** **DO**.

I (19d) udgør *at fejre min fødselsdag* derimod en VP (hvilket betyder at der i (19d) altså er en VP som ikke omfatter *i fuld offentlighed*). VP er vigtig her fordi pseudoklønning kun er mulig for fraser/XP'er, og ikke for kerner/X°.

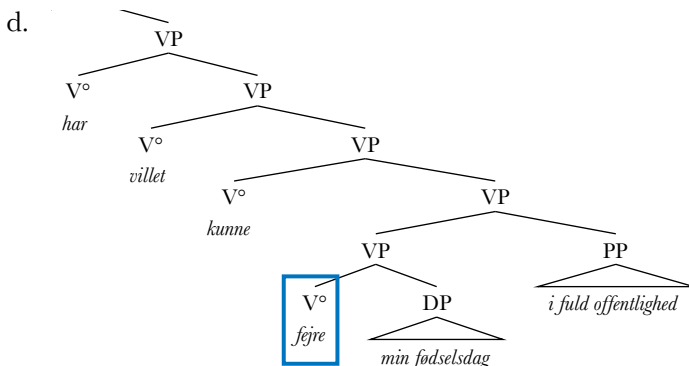
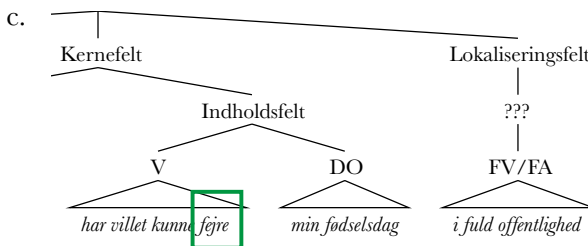
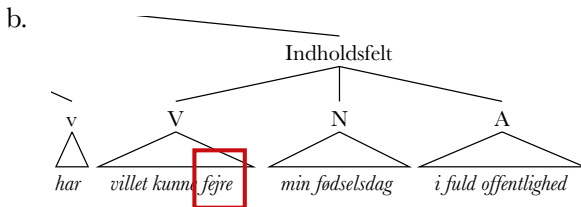
Således er det kun (19d) der ikke forventer nogen problemer i den acceptable (19a) = (5d).

Vi vil nu gå videre til en pseudoklønning der indeholder et transitivt hovedverbum men ikke objektet, som i den uacceptable sætning i (20a) = (5e).

I (20b,c) udgør *at fejre* ikke nogen selvstændig konstituent: I (20b) udgør *at fejre* en del af **V** (som også omfatter *villet kunne*). I (20c) udgør *at fejre* ligeledes en del af **V** (som også omfatter *har villet kunne*).

I (20d) udgør *at fejre* kun et **V°** og ikke nogen VP, og det er derfor sætningen er umulig idet pseudoklønning som sagt kun er mulig for fraser/XP'er, og ikke for kerner/X°.

- (20) a. * Det jeg altid gerne har villet kunne ___ min fødselsdag i fuld offentlighed, er **at fejre**.

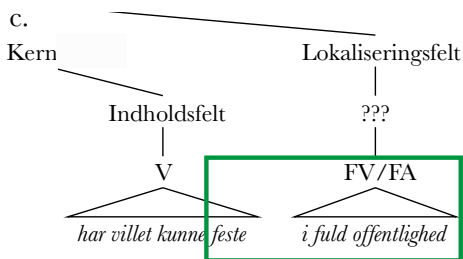
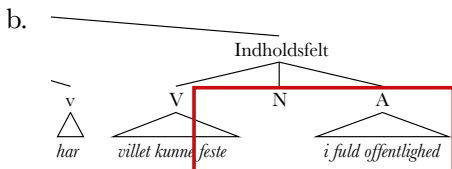

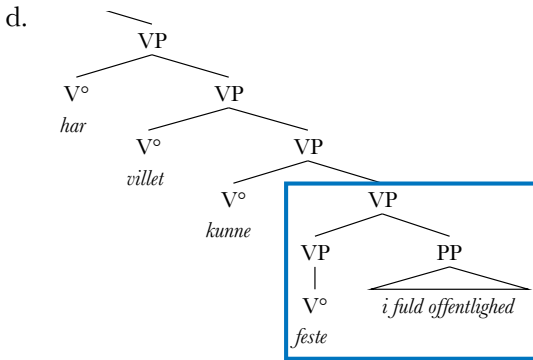
Således forventer alle tre analyser problemer i den unacceptable (20a), selv om det kun er (20d) der giver en analyse af den unacceptable (20a) som er forskellig fra den tilsvarende analyse af den acceptable (18a) ovenfor. I (18d) udgør *feste* en VP i sig selv, mens dette ikke er tilfældet for *fejre* i (20d).

Men hvad nu hvis pseudokløvningen indeholder et intransitivt hovedverbum og et adverbial, som i (21a)? I (21b,c) udgør *at feste i fuld offentlighed* ikke nogen selvstændig konstituent: I (21b) udgør *at feste i fuld offentlighed* en del af **V** (som også omfatter *villet kunne*) **samt A**. I (21c) udgør *at feste i fuld offentlighed* ligeledes en del af **V** (som også omfatter *har villet kunne*) **samt Lokaliseringsfeltet**.

I (21d) udgør *at feste i fuld offentlighed* derimod en konstituent, nemlig en VP (hvilket betyder at der i (21d) altså både er mindst en VP som omfatter *i fuld offentlighed* og en VP som ikke gør det). VP er vigtig her fordi pseudokløvning kun er mulig for fraser/XP'er, og ikke for kerner/X°. Således er det kun (21d) der ikke forventer nogen problemer i den acceptable (21a) = (5f).

- (21) a. Det jeg altid gerne har villet kunne ____, er **at feste i fuld offentlighed**.

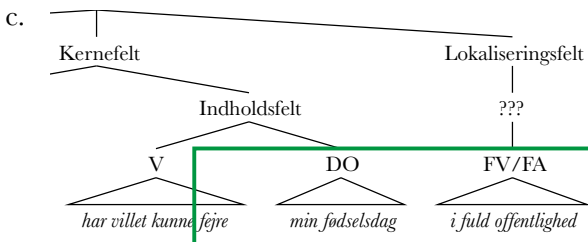
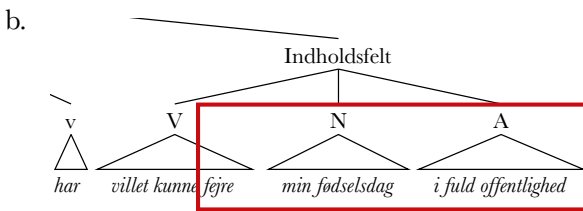

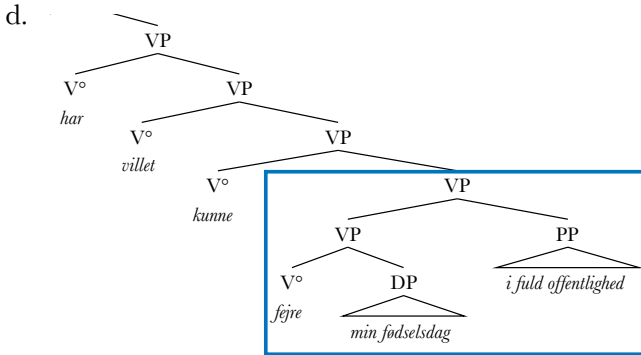

Det sidste eksempel vi vil se på, indeholder en pseudoklønning af et transitivt hovedverbum og dets objekt, ligesom i (19a), men nu også et adverbial.

I (22b,c) udgør *at fejre min fødselsdag i fuld offentlighed* ikke nogen selvstændig konstituent: I (22b) udgør *at fejre min fødselsdag i fuld offentlighed* en del af **V** (som også omfatter *villet kunne*) **plus N samt A**. Bemærk at *fejre min fødselsdag i fuld offentlighed* ikke udgør et **Indholdsfelt** i (22b), det ville nemlig være *villet kunne fejre min fødselsdag i fuld offentlighed*. I (22c) udgør *at fejre min fødselsdag i fuld offentlighed* ligeledes en del af **V** (som også omfatter *har villet kunne*) **plus DO samt Lokaliseringsfeltet**.

- (22) a. Det jeg altid gerne har villet kunne ____, er **at fejre min fødselsdag i fuld offentlighed**.

I (22d) udgør *at fejre min fødselsdag i fuld offentlighed* derimod en VP (hvilket betyder at der i (22d) altså både er mindst en VP som omfatter *i fuld offentlighed* og en VP som ikke gør det). Således er det kun (22d) der ikke forventer nogen problemer i den acceptable pseudoklønning i (22a) = (5g).

Nu har vi diskuteret eksemplerne i (5a-g) i detaljer⁷, og på basis af denne diskussion går vi nu til til vores konklusion.

4. Konklusion

Denne artikel begyndte med at vise hvordan man kan bruge open source-programmet *SVG Syntax Tree Generator* til at generere træstrukturer som i (1b) og i (16)-(22). Vi viste derefter hvordan sådanne træstrukturer kan hjælpe med anskueliggørelsen når man vil argumentere for eksistensen af en konstituent ved hjælp af pseudoklønning, som kun er en af mange konstituentests der anerkendes på tværs af de forskellige tilgange, jf. Diderichsen (1746: 163), Hansen & Heltoft (2011: 95–101), Vikner & Jørgensen (2017: 149–153) og mange andre.

Vi har prøvet at vise at det ikke blot er muligt men gavnligt at tage evidens fra konstituentests alvorligt, evidens af den type som fremgik både af (11)-(12) citeret fra Hansen & Heltoft (2011) og af vores egne data i (5) og (18)-(22). Selvom evidens af denne type ikke genspejles af analyserne i Diderichsen (1946), som fx (16b), eller af analyserne i Hansen & Heltoft (2011), som fx (16c), så findes der syntaktiske analyser som også inddrager denne type evidens, og her vil vi selvfølgelig fremhæve den generative analyse som vi selv anvender, som fx (16d).

⁷ Hvis man gerne vil have den fulde historie, dvs. inklusive analysen af eks. (5h-k), hvor der er to verber i den streng af ord der bliver pseudokløvet, henviser vi til diskussionen i et appendiks i det separate dokument <https://tildeweb.au.dk/au132769/papers/vikn24b.pdf>.

Endnu et eksempel på hvordan vores analyse direkte spiller sammen med denne type evidens, kan ses ved at betragte passagen i (12) nærmere (der som sagt er citeret fra Hansen & Heltoft 2011: 1766), gentaget i udrag her som (23):

- (23) Der sker altså en semantisk henvisning til verbalhelhedens indhold (til dens remadel [...]), og rettere: til det forhold som denne betegner. Den er obligatorisk når det gælder valensled:

Sara maledede døren. *Det gjorde jeg vinduet.

[...] Derimod kan frie led udskiftes i anaforsætningen:

Ida slår græs i denne uge. Det gjorde jeg i sidste uge.

I vores generative analyse er et objekt som *døren* i *male døren* en obligatorisk del af den VP der er bygget op omkring hovedverbet *male* i *Sara maledede døren* (jf. analysen af *fejre min fødselsdag* i (19d) ovenfor), hvorimod der findes en VP bygget op omkring hovedverbet *slå* i *Ida slår græs i denne uge* som **ikke** omfatter *i denne uge* (jf. analysen af *fejre min fødselsdag i fuld offentlighed* i (19d) og (22d) ovenfor). Derfor er det umuligt for *gøre det* (som selv er en VP) at referere til *male* uden at inkludere *vinduet*, hvorimod det er helt acceptabelt for *gøre det* at referere til *slå græs* uden at inkludere *i denne uge*.

I denne artikel har vi i diskussionen af forskellige tilgange til sætningers interne struktur gjort opmærksom på aspekter af strukturanalyserne i Diderichsen (1946) og i Hansen & Heltoft (2011) som vi finder problematiske, nemlig at i hvert fald nogle af de enheder som deres sætningsskemaer er bygget op af (fx feltet **V**), er i konflikt med de enheder (fx VP'er/verbalhelheder) som kan påvises ved hjælp af konstituentests, og som er nødvendige for at redegøre for fx mulighederne for pseudoklønning, som argumenteret i afsnit 3. Som også vist i afsnit 3, kan disse problemer undgås i den generative analyse⁸, og mange (men dog ikke alle) af de konstituenters som de generative strukturanalyser består af, kan påvises ved hjælp af konstituentests.

I hele den forudgående diskussion har vi således gjort os til fortalere for følgende:

8 Hertil kommer at denne generative analyse kan redegøre for tvetydige sætninger som *tjenestepigen blev beskyldt for tyveri af sit herskab* (Vikner 2019), og den kan overføres til andre sprog, fx engelsk (Vikner 2016).

- (24) a. Hvis man rent faktisk **kan** flytte eller substituere en streng af et eller flere ord, så **bør** denne streng af ord udgøre en konstituent i sætningsstrukturanalysen. Det er det vi mener når vi taler om at tage positiv evidens fra konstituentests alvorligt.
- b. Derudover kan man i sætningsstrukturanalysen blive nødt til at antage eksistensen af en konstituent som ikke kan flyttes eller substitueres, selvom antagelsen af en sådan konstituent naturligvis så er mindre overbevisende end hvis man havde kunnet flytte eller substituere den.
- c. Desuden må det selvfølgelig kræves at eksistensen af en sådan konstituent ikke er i konflikt med eksistensen af de konstituentter som rent faktisk **kan** flyttes eller substitueres, jf. diskussionen af (17) ovenfor.

Vi ser det hele som en del af en fortsat debat om hvad analyse af sætningsstruktur er eller bør være, herunder

- (25) a. Har vi det optimale antal af hierarkiske niveauer?
 b. Giver analysen os de konstituentter vi har brug for?
 c. Har vi brug for de konstituentter analysen giver os?
 d. Hvordan kan vi undersøge det? Hvad tæller som evidens?

Appendiks: Input til træerne i (16)-(22)

(16b), (17b), (19b), (20b), (22b): [Bisætning [Konjunktionsfelt [^k idet]]
 [Neksusfelt [^n jeg][^a altid gerne][^v har]]][Indholdsfelt [^V villet kunne fejre]
 [^N min fødselsdag] [^A i fuld offentlighed]]]

(16c), (17c), (19c), (20c), (22c): [Neutral-sætning [Modalfelt [Modalplads
 [^K idet]]]][Kernefelt [Subjekt [^S jeg][^SA altid gerne]]][Indholdsfelt
 [^V har villet kunne fejre] [^DO min fødselsdag]]][Lokaliseringsfelt [??
 [^FV/FA i fuld offentlighed]]]]]

(16d), (17d), (19d), (20d), (22d): [CP [C° [idet]] [IP [^DP jeg] [I' [I° []
 [VP [^AdvP altid] [VP [^AdvP gerne] [VP [V° har] [VP [V° villet] [VP
 [V° kunne] [VP [VP [V° fejre] [^DP min fødselsdag]] [^PP i fuld offent-
 lighed]]]]]]]]]]

(18b), (21b): [Bisætning [Konjunktionsfelt [^k idet]][Neksusfelt [^n jeg] [^a altid gerne][^v har]][Indholdsfelt [^V villet kunne feste] [N []] [^A i fuld offentlighed]]]

(18c), (21c): [Neutral-sætning [Modalfelt [Modalplads [^K idet]]][Kernefelt [Subjekt [^S jeg][^SA altid gerne]][Indholdsfelt [^V har villet kunne feste]]][Lokaliseringsfelt [??? [^FV/FA i fuld offentlighed]]]]]

(18d), (21d): [CP [C° [idet]] [IP [^DP jeg] [I° [I° []] [VP [^AdvP altid] [VP [^AdvP gerne] [VP [V° har] [VP [V° villet] [VP [V° kunne] [VP [V° feste]] [^PP i fuld offentlighed]]]]]]]]]]

Om forfatterne

Sten Vikner, professor i engelsk lingvistik, dr.phil.habil., Inst. f. Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet.

Ken Ramshøj Christensen, lektor i engelsk lingvistik, ph.d., Inst. f. Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet.

Litteratur

Becker-Christensen, Christian & Jan Heegård Petersen, (red.) (2010): *Politikens nudansk ordbog med etymologi*, 4. udg. København: Politikens Forlag, <https://www.ordbogen.com/da/dictionaries/>.

Bjerre, Tavs, Eva Engels, Henrik Jørgensen & Sten Vikner (2008): Points of convergence between functional and formal approaches to syntactic analysis. *Working papers in Scandinavian syntax* 82, 131–166, <https://tildeweb.au.dk/au132769/papers/bjer08a.pdf>.

Brandt, Per Aage (1974): *Tegn, sætning, subjekt*. Grenå: GMT.

Christensen, Ken Ramshøj (2005): Interfaces: Negation - Syntax - Brain. Ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet, <https://tildeweb.au.dk/au572/Papers/krc-phd.pdf>.

Diderichsen, Paul (1946): *Elementær dansk Grammatik*. København: Gyldendal.

Faarlund, Jan Terje, Svein Lie & Kjell Ivar Vannebo (1997): *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hansen, Erik & Lars Heltoft (2011): *Grammatik over det danske sprog*. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

- Heltoft, Lars (2016): Topologisk og kombinatorisk syntaks som alvorligt ment skelnen. *Ny Forskning i Grammatik* 23, 71–91. <https://doi.org/10.7146/nfg.v24i23.24645>.
- Nyvad, Anne Mette (2014): Neurolingvistiske perspektiver på sammenslyngede sætninger. I: *Problemer og perspektiver i dansk syntaks – med Kristian Mikkelsen som anledning*, Ole Togeby, Sten Vikner & Henrik Jørgensen (red.). Odense: Syddansk Universitetsforlag, 116–136. <http://oletogeby.dk/filer/Mikkelsen-Togeby-Vikner-Joergensen-2014.pdf>.
- Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson (1999): *Svenska akademins grammatik - 3. Fraser*, Stockholm: Norstedts.
- Vikner, Sten (1999): Ledstillingen i Dansk og Government & Binding. I: *Sætningsskemaet i generativ lingvistik*. Per Anker Jensen & Peter Skadhaug (red.). Kolding: Syddansk Universitet, 83–110, <https://tildeweb.au.dk/au132769/papers/vikn99a.pdf>.
- Vikner, Sten (2015): Dansk sætningsstruktur – et generativt vs. et Diderichsen-perspektiv. *MUDS - Moderne om udforskningen af dansk sprog* 15, 429–450, <https://tildeweb.au.dk/au132769/papers/vikn15a.pdf>.
- Vikner, Sten (2016): English VPs and why they contain more than just verbs. I: *Let us Have Articles betwixt us – Papers in Historical and Comparative Linguistics in Honour of Johanna L. Wood*. Sten Vikner, Henrik Jørgensen & Elly van Gelderen (red.), Aarhus: Aarhus Universitet, 439–64, <https://doi.org/10.7146/aul.119.107>.
- Vikner, Sten (2019): Sætningsstruktur og strukturelle flertydigheder. *Ny Forskning i Grammatik* 26, 176–190, <https://doi.org/10.7146/nfg.v0i26.116001>.
- Vikner, Sten & Henrik Jørgensen (2017): En formel vs. en funktionel tilgang til dansk sætningsstruktur, *NyS – Nydanske sprogstudier* 52–53, 135–168, <https://doi.org/10.7146/nys.v1i52-53.24954>.